

קדושת הכותל המערבי

ע"ד השאלה בכותל המערבי שנתחדש כעת שבא חכם לירושלם עה"ק תובב"א ה"ה ¹²³⁴⁵⁶⁷ הרב ^{אוצר החכמה} החריף ובקי ירא שמים מצוין בדורנו כש"ת מוה"ר יהושע יוסף נ"י כלבו והתעורר בדבר המקום שאנו מתפללים אצל כותל המערבי של בית המקדש תובב"א לפי דעתו אסור לנו לעמוד במקום הזה כי הכותל הזה הוא כותל העזרה ולא כותל של הר הבית כמו שאומרים העולם, וכבר קדמוהו רבינו הרדב"ז זצ"ל בזה והרב הנ"ל החליט כן כרבינו הרדב"ז ז"ל וחכמים אחרים חולקין עליו ואומרים שהוא כותל של הר הבית תובב"א, ובאמת קשה לי להכריע בדבר הזה שהחליט הרדב"ז זי"ע ובפרט שהרב ר' יהושע יוסף נ"י כלבו הנ"ל הוא המצוין הראשון בתבל בחכמה זו בתבנית הבית וכליו כידוע לכל ישראל ולא אוכל להכניס ראשי בזה המקצוע הגדול העומד ברומו של עולם, בספק איסור כרת. ולפי דעת הרב ^{אוצר החכמה} יהושע יוסף נ"י הנ"ל צריך ריחוק לעמידת רגלינו ערך כ אמה, אך איך אפשר שגדולי עולם קדושים וטהורים שדומין למלאכי השרת עמדו במקום הזה ולפי דעת הרב ר' יהושע יוסף נ"י כלבו הנ"ל שנשתנה היום הבנינים וע"כ נתקרב עמידת רגלינו או אפשר שבאמת הקדושים וטהורים הצדיקים כמו הריה"ק ז"ל והאור החיים הק' ז"ל עמדו באמת מרחוק ולא כמו שאנו עומדים עכשיו.

ונראה לפענ"ד מלבד שיש לנו לסמוך על דברי חז"ל הנח להם לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן, מלבד זה אפילו ^{אוצר החכמה} שיהא האמת כרבינו הרדב"ז ז"ל והרב ר' יהושע יוסף נ"י כלבו יאריך ד' ימיו על אה"ק מ"מ מותרים אנחנו לעמוד להתפלל במקום הזה אשר אנו עומדים עכשיו וד' ית"ש ירחם עלינו ויאזין תפילתנו ויכנסו דמעותינו שאנו מתפללים שם על גלות השכינה ועל גלות ישראל וגלות תורתנו הק' לפני כסא כבודו יתברך ויבנה היכלו בקרוב ונעשה רצונו יתברך שמו בלב שלם וביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות אמן.

והוא דגרסינן במס' סוכה דף ג, ב היתה גבוהה מכ אמה ובא למעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט ואע"ג דבטלינהו לכולהו בטלה דעתו אצל כל אדם, תבן וביטלו הוי מיעוט וכ"ש עפר וביטלו, תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן דתנן בית שמילאהו תבן וצרורות וביטלו מבוטל, ביטלו אין לא ביטלו לא ותני עלה ר' יוסי אמר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל, עפר ועתיד לפנותו ה"ה כסתם תבן ולא בטל, ע"כ, ועיין ברש"י ז"ל ובתוס' ז"ל במס' עירובין עח, ב.

וגרסינן במס' מכות דף יב, א ורמינהו אילן שהוא עומד בחוץ ונופו נוטה לפנים או שעומד בפנים ונופו נוטה לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים וכו', ובתוס' ז"ל ד"ה אילן תימא דהא אמרינן דגגות לא נתקדשו וא"כ מעשר שני אין אוכלין על האילן, וי"ל דמיירי באילן שענפיו מועטין שאין בהם ארבעה דלא חשיבי והוי כאילו עומד (כן גרס בתוס' אנשי שם) באויר כנגד הקרקע, עוד י"ל דמיירי אפילו באילן שענפיו מרובים ואויר ירושלים כירושלים דמי, עכ"ל ז"ל. והנה פירוש תירוצם השני פירש המהרש"א ז"ל פי' שקשה להבין וכבר דחה המל"מ ז"ל פירוש הזה ומחזורתא הוא כפי' המהר"ם ז"ל, ויש לי הסבר על דבריו ז"ל כיון דהענפים עומדים באויר כההיא דדליא בקניא במס' זבחים דף פז וע"כ נחשב האדם שעומד עליהם כאילו גם הוא עומד באויר כההיא דאיתא בירושלמי בפ"ב דמס' סוכה תמן הוא וטליתו תחת הסוכה ברם הכא הוא וטליתו תחת המטה עיי"ש, אולם תירוצם הראשון צ"ב מעיקרא מאי קמקשי ולבסוף במאי ניחא להו אם דמתחילה קסברי לפיכך לא נתקדשו גגין ועליות משום דאויר ירושלים לאו כירושלים דמי לפיכך מקשו מאילן הא גם הוא באויר א"כ לפ"ז ל"ל לתרוצי דמיירי באילן שענפיו מועטין ולא חשיבי ואויר ירושלים כירושלים דמי כיון דחידשו דאויר ירושלים כירושלים דמי, והעיקר חסר מן הספר במה דמסקי דלא חשיבי והו"ל כאילו עומד באויר כנגד הקרקע, ולכאורה התיבות הללו "עומד באויר כנגד הקרקע", תיבת "כנגד הקרקע" אין להם מובן. אבל הפי' פשוט דבודאי פשיטא להו לרבותינו בעלי התוס' ז"ל דאויר ירושלים כירושלים דמי כמו כשקידש דוד עד ארעית תהומא קדוש כדאיתא במס' זבחים דף כה עיי"ש. כן נתקדש גם עד הרקיע, ופשיטא דאויר ירושלים כירושלים דמי אך גגין ועליות לא נתקדשו משום דמפסיק באויר בין ירושלים, כמו לדוגמא במס' ב"מ דף קב, א דלעולם אויר חצר כחצר דמי אע"פ שאין סופו לנוח על החצר אך האויר גופיה של חצר הוי כחצר אך שאני הכא דמפסיק כלי, עיי"ש, דכיון דהוי מפסיק בין האויר והחצר לא חשיב שוב אויר חצר וכדוגמא הזאת גם כאן הגם דאויר ירושלים כירושלים דמי אך כשמפסיק האויר בין ירושלים לא הוי האויר כירושלים והדוגמא מהגמ' דב"מ הנ"ל, (הגיד לי ידי"נ הרב הגדול החו"ב כש"מ נחום אתרוג נ"י מצפת עה"ק תובב"א, וכן חשבתי ג"א בעצמי זאת) וע"כ מקשי א"כ גם ענפי האילן מפסיק ג"כ באויר בין ירושלים, ע"ז מתרצין דמיירי באילן שענפיו מועטין ולא חשיבי והוי כאילו עומד באויר כנגד הקרקע, ר"ל דלא חשיבי הפסק והוי כאילו הוא באויר כנגד הקרקע באין שום הפסק, כן הוא פי' האמיתי בע"ה.

וכיון שנתברר לנו הענין של גגין ועליות לא נתקדשו א"כ לפ"ז בנ"ד כיון שידוע שבימים הללו בזמן הזה נשלך עפר וצורות ואשפות על כל ירושלים וכן על מקום מקדשנו תובב"א עד שנשתנה כל שטח האדמה, שבהיות ירושלים על תילה וההיכל על יסודותיו ההולך מירושלים לבהמ"ק היה הולך בשיפוע מלמטה למעלה וכדכתיב וקמת ועלית וכדרשת חז"ל, ועכשיו בעו"ה ההולך מירושלים למקום המקדש משפע ויורד מלמעלה למטה וידוע כאשר חופרין בקרקע נמצא כמה פעמים בתים מלמטה, והאי עפר הנשלך על החיל (לדעת הסוברין שהוא מקום

חול) הוא עפר ועתיד לפנותו כי הקב"ה תקיף הוא יבנה ביתו בקרוב ואז יפנה כל זבל וכל עפר מאדמה שאנו עומדין עליו וכיון שהוא עפר ועתיד לפנותו בכל יום ויום אם בקולו תשמעו ע"כ אינו בטל, ובפרט לפי שנפסק הלכה בשו"ע או"ח הלכות סוכה סי' תרלג ס"ד דעפר סתם אינו בטל ג"כ עד שיבטלו בפירוש בפיו, אבל האמת הוא דאין העפר הזה בטל כי הנכרים שהשליכו העפר והזבל אינו בטל כי אין אדם מבטל דבר שאינו שלו והאיך יבטל את רשות חבירו וכ"ש ברשות הקב"ה, ובאמת הוא עפר ועתיד לפנותו ואינו בטל להקרקע ולא חשיב שהוא אדמת ירושלים או אדמת עזרה שנתקדש בקדושת ב"ד משלמה ועזרא וסנהדרין ושיר ותודות, אלא הוא מכסה אדמת הקודש והעומדים שם אינן עומדים באויר שכנגד הקרקע והוי כמו שעומד על אילן שענפיו מרובין ועל גגין ועליות דמפסיק לבין הקרקע ולא נתקדש האויר שם מקדושת שלמה ועזרא אלא מקום קדושה הוא להיות בירושלים מפני השכינה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות בית הבחירה, ע"כ אפילו בזה"ז דאין אנו דורכין על אדמת הקודש בירושלים שנתקדש מקדושת שלמה ועזרא עכ"ז הדר בירושלים עומד במקום קדושה מקדושת השכינה השוכן בציון וירושלים, אבל לא מקדושת ב"ד שלמטה משלמה ועזרא וסנהדרין ואורים ותומים ותודות וכו', ע"כ אנו מותרין לילך בזה"ז אפילו על מקום החיל. אך על ההר הקודש גופיה שע"ג הכותל למעלה אין ספק כלל שאסור לכנוס ולדעת הרמב"ם ז"ל חייב כרת (ולדעת הראב"ד ז"ל אע"פ שאין חייב כרת מ"מ אוסרין לילך כדמשמע במס' ע"ז דף נב, ב) והוא משום דשם מקום ההיכל וגרסינן במס' פסחים דף פו אמר רב יוסף מהיכל ניקום אינש וליתיב שאני היכל דכתיב ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית ההיכל ועליותיו וגנזכיו וכתוב הכל בכתב מיד ד' וגו' עלי השכיל, ופרש"י ז"ל דההיכל נתקדש עליותיו ג"כ מגזירת הקב"ה וע"כ אפילו מכוסה מקרקעית ההיכל ג"כ נתקדשו ואסור לעמוד שם, וז"ב. ואין להקשות לדברינו מהא דגרסינן בר"פ כיסוי הדם חולין פג, ב גבי כיסוי הדם במקדשין דהיכי ניעבד, נבטליה מוסיף בבנין, לא לבטליה הוי חציצה, פרש"י ז"ל דבעינן הדם ימצה על קיר המזבח ולמה לא קאמרינן לא לבטליה הרי הוא מפסיק והוי חול, ואפילו לפי דק"ל במס' זבחים דף פז דאויר מזבח כמזבח דמי אבל הכא מפסיק העפר בין אויר ולמזבח ונמצא דאינו קדוש כלל ול"ל למימר משום חציצה, ז"א דהא הוי כמו באילן שענפיו מועטין דלא חשיבי והוי כאילו הוא באויר כנגד המזבח כדאיתא בתוס' ז"ל במס' מכות דף יב, א הנ"ל, וה"נ יתן עפר כל שהוא דלא חשיבי והוי באויר כנגד קרקעית המזבח אך משום דהוי חציצה, ועיין במס' עירובין דף קג, ב דאף דלא חשיב בגד לענין יתור בגדים מ"מ הוי חציצה.

ויש להעיר עוד בזה אם להוסיף על קרקע העזרה צריך מלך ונביא וכו' וסנהדרין ותודות וכו', ובלא זה לא חלה כלל הקדושה, וכן למ"ד באחת מכל אלה סגי במלך לחוד או אולי להוסיף מבחוץ לא חלה הקדושה כשלא נתקדש בכל אלו או באחת מכל אלה, אבל להכניס עפר בפנים ולהוסיף אפשר דחל הקדושה ולא צריך לזה אחת מכל אלה דלא דמי הוספה דחוץ להוספה דבפנים. וכן מוכח מירושלמי פ"ב

במס' חלה דלמ"ד במוסיף על א"י מבחוץ ע"י מלך נתקדש בקדושת א"י כמו
 כן המכניס מבחוץ לא"י אפילו שלא ע"י מלך נתקדש ג"כ, ועיי"ש בהמפרשים
 ז"ל ובפירושי שם. א"כ כמו כן במוסיף בפנים על המזבח למ"ד דבאחת מכל אלו תנן
 נתקדש ג"כ או דגם בזה צריך בכל אלו או באחת מכל אלו. ולכאורה מהסוגיא
 דפרק כיסוי הדם משמע דבזה לא צריך דהא לא פריך נבטליה הא אין מוסיפין
 אלא בכל אלו או באחת מכל אלו והאיך יכניס ויוסיף הכהן לבד וכיון דלא נתקדש
 א"כ הוי חציצה ול"ל להקשות מהכל בכתב הא אפילו בהעיר ג"כ אין חל הקדושה
 אם לא בכל אלו או באחת מכל אלו, אך דיש לדחות ראיה זו דאי לא הכל
 בכתב לא ידעינן דנקרא זה הוספה דהא בירושלים הוי הוספה דמוסיף מחוץ לגבול
 אבל אם מכניס עפר לתוך ירושלים ומבטלו שפיר הוא קדוש, ע"כ מביא דהכל
 בכתב דבעזרה הוי הוספה אפילו בקומה. וכן אין להוכיח מההיא דגרסינן במס'
 סוטה דף טו, ב גבי העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יכול יכניס בדקר, ושמה מותר
 להוסיף ולהכניס מבחוץ ולהניח על קרקע המשכן דהא קרא אשכח ודרש כדמשמע
 מהתוס' ז"ל במס' זבחים דף לג, ב, ועיין בספר חיבורי חנה דוד, אבל לג"ד אין
 צריך לכ"ז כי בכאן בג"ד הוי עפר ועתיד לפנותו או עפר סתם. הנראה לפענ"ד
 כתבתי וד' ידריכני בדרך הלכה לאמיתה של תורה אמן.

אורח חיים 1234567

דף ע"א

סימן לט

חוב תרומות ומעשרות בשדה שנמסרה בקבלנות לנכרי

אורח חיים 1234567

אורח חיים 1234567

ב"ה. היום ער"ח מנחם אב תרס"ו לפ"ק.
 כבוד אהובי וידידי הרב הגדול החריף ובקי יא"מ
 כש"מ משה נ"י קליערס מעה"ק טבריא תובב"א.
 מכ"ק הגיעני והייתי טרוד בענינים אחרים כן אני כן ידידינו הרב ר' נחום אתרוג נ"י
 והמכתב היה בידו והיה טרוד עד הנה והיום קבלתי מכתב כ"ת נ"י מידו ועיינתי בו.
 וז"ל שאלתי בסביבות עה"ק טבריא תובב"א נמצא שטח אדמה ככר גדול אשר כבר
 עמד למקנה לחברת יק"א ויען כי עוד לא נתישבו על האדמה הזאת איכרים יהודים
 מסרוה לעכו"ם בקבלנות שהגוים נותנים תבואה לזרוע וכל העבודה וההוצאה על הגוים,
 וחברת יק"א לוקחים מכל מה שתוציא האדמה חלק חמישית, גם זה החלק החמישית
 מכרו לגוי אחר עוד קודם שנזרעו השדות ועכשיו נשאלתי על התבואה הגדילה בשדות
 ההם אם חייבים בתרומות ומעשרות והדבר נחוץ לידע כי יום יביאו העירה תבואה
 משדות האלו.

וכתב כ"ת נ"י על זה דאיתא ביור"ד סי' שלא סעיף קכד הנותן שדהו בקבלה
 לנכרי וכו' אע"פ שלא באו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם, וזה הוא ממש נדון
 דידן. אך בש"ך ז"ל שם ס"ק קמא כתב הנותן שדהו זרועה לעכו"ם, הוסיף תיבת